

НОВИ САД - На данашњи дан 1917. године српска влада чији је први министар тада био Никола Пашић и Југославенски одбор хрватског политичара Анте Трумбића потписали су на грчком острву Крф "Крфску декларацију", којом су јужнословенски народи у Аустро-Угарској затражили уједињење са Краљевином Србијом у заједничку државу под називом Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца с династијом Карађорђевић на челу.

Данас је петак, 20. јул. До краја године има 164 дана.

1304 - Рођен је италијански писац Франческо Петрарка, најзначајнији претходник ренесансе. У француском граду Авињон, где је дуго живео, срео је лепу Лауру којој је посветио зборник од 366 сонета, канциона и мадригала, познат као "Канционијер". У том интимном дневнику песнички је обликовао своја најтананија осећања. Снажно је утицао на италијанску и светску књижевност, укључујући дубровачку књижевност 15. и 16. века. Бавио се и историјом и филозофијом и из тог опуса се истиче еп "Африка" у којем је описао Други пунски рат.

1402 - Тамерлан, кан Самарканда који је временом успео да створи огромно царство, је до ногу у бици код Ангоре (садашња Анкара) потукао војску турског султана Бајазита I.

Турски владар који је тада заточен, умро је 1403. у монголском ропству, полудевши претходно, пошто га је Тамерлан држао у кавезу како би га показивао као трофеј. Као вазал у оквиру Бајазитових трупа учествовао је и Стефан Лазаревић (каснији деспот) са српским одредом. Интересантно је да је Тамерлан посекао заробљенике, али не и Србе. Задивљен њиховим јунаштвом, после периода заточеништва у Самарканду пустио их је назад у Србију. Сачуван је персијски документ са прецизним списком њихових имена, било их је из разних крајева које су настањивали Срби, од данашње Македоније или Скадра до Подунавља.

1785 - Рођен је турски султан Махмуд II, који је током владавине од 1808. до смрти 1839. спровео низ реформи у настојању да централизује и модернизује устројство Турске. Године 1826. укинуо је јаничаре. Брутално је гушио српске, грчке и румунске покрете за национално ослобођење, али није успео да сузбије тежње Срба, Грка и Румуна да створе независне државе. После Турско-руског рата од 1806. до 1812. Букурештанским миром је амнестирао учеснике Првог српског устанка и обећао Србији извесну аутономију, што је покушао да изигра. После новог Турско-руског рата (од 1828. до 1829.) морао је Једренским миром да призна аутономију Србији, Влашкој и Молдавији а Грчкој потпуну независност.

1847 - Рођен је немачки сликар и графичар Макс Либерман, најзначајнији представник немачког импресионизма. У почетку је реалистички обрађивао сентименталне жанр-сцене, а касније се приклонио назорима француских импресиониста, што је посебно уочљиво у сликама пејзажа.

1866 - Италијанска флота је у Аустријско-пруском рату, у који је Рим ушао на страни Берлина како би ослободио Венецију и загосподарио Јадранским морем, тешко поражена у бици код острва Вис од бројчано слабијих аустријских поморских снага, изгубивши притом више од 1.100 људи. Битка код Виса је једина победа аустријске (касније Аустро-угарске) флоте у 19. и 20. веку, сви други ратни окршају на мору монархије Хабзбурга у том периоду, завршени су поразом.

1903 - Умро је папа Лав XIII. Током понтификата који је трајао од 1878. свесрдно је подупирао Католичку акцију, специфичан духовно интелектуални покрет, који је убрзо прерастао у политичку снагу значајне тежине и оставио је велики траг у идејама политичке деснице. Упамћен је и по настојању да римокатоличка црква отвореније прилази новим научним достигнућима.

1919 - Почео је дводневни генерални штрајк радника на територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у знак солидарности с револуцијама у Совјетској Русији и Мађарској, којим је влада присиљена да одустане од учешћа у оружаном интервенцији ради гушења револуције Беле Куна у Мађарској. У стварности влада Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца није ни имала намеру да се меша у ситуацију у суседној Мађарској, тако да јој је овај штрајк послужио као пригодан изговор пред владама Британије и Француске које су инсистирале на интервенцији.

1919 - Рођен је Сер Едмунд Персивал Хилари, новозеландски алпиниста и истраживач, први освајач Монт Евереста. Највиши врх света (8.848 метара) освојио је 29. маја 1953. као члан британске експедиције, заједно са Тензингом Норгајем, припадником непалског народа Шерпа. Авантуристичког духа, Хилари је 1958. предводио и експедицију која је, пола века после легендарне трке између Амундсена и Скота, стигла на Јужни пол, а 1977. истраживао је индијску реку Ганг од ушћа до извора. С астронаутом Нилом Армстронгом, првим човеком који је ступио на Месец, Хилари је 1985. године био и на Северном полу. Осим Монт Евереста, између 1956. и 1965. освојио је још десет хималајских врхова. Од 1985. до 1989. обављао је дужност новозеландског амбасадора у Индији.

1937 - Умро је италијански електроинжењер и проналазач Гуљермо Маркони, један од пионира бежичне телеграфије, који је 1909. поделио Нобелову награду за физику с немачким физичарем Карлом Фердинандом Брауном. Успео је 1901. да први преда бежични сигнал преко Атлантског океана и успешно је усавршавао и примењивао сопствене и туђе проналаске. Подизао је радио станице и експериментисао у бежичној телеграфији, али после експеримената српског научника Николе Тесле и руског физичара Александра Попова. Једно време сматран је проналазачем радија, али му је пресудом Врховног суда САД одузет патент, јер је Тесла већ патентирао проналазак у Федералном уреду САД за патенте.

1938 - Рођена је америчка филмска глумица Наташа Гардин, позната као Натали Вуд, једна од ретких која је постала филмска звезда као дете ("Чудо на 34. улици") а каријеру је потом успешно наставила. Филмови: "Бунтовник без разлога", "Сјај у трави", "Трагачи", "Прича са западне стране".

1944 - У "Вучјој јами" у Источној Пруској немачки пуковник фон Штауфенберг покушао је атентат на Адолфа Хитлера, али је вођа Трећег рајха у експлозији само лакше рањен. Неуспели атентат главом је платило мноштво људи укључујући и више немачких високих официра, попут фелдмаршала Ервина Ромела који је принуђен да изврши самоубиство.

1945 - Умро је француски писац Пол Валери, изузетан стилиста, један од највећих европских лиричара 20. века, члан Француске академије, Међународног института интелектуалне сарадње при Друштву народа у Женеви и почасни доктор више универзитета. Наставио је поезију симболиста, дајући јој нове мисаоне тонове и строжу форму. Дела: поеме "Морнарско гробље", "Млада Парка", есеји "Увод у метод Леонарда да Винчија", "О плесу".

1951 - Током молитве у јерусалимској џамији Ел Агса, јорданског краља Абдулаха убио је палестински терориста.

1954 - У Женеви је закључено примирје у Индокини, којим је Вијетнам подељен на два дела. Француска се обавезала да се повуче из Северног Вијетнама и да поштује независност Лаоса, Вијетнама и Камбоџе.

1969 - Амерички космонаут Нил Армстронг постао је први човек који је ступио на Месец. Приликом ступања на тло месеца по изласку из лунарног модула "Орао" изјавио је, сада већ легендарну реченицу : "Ово је мали корак за човека, али велики за човечанство". На Месец је потом крочио Едвин Олдрин, а Мајкл Колинс је дотле кружио око Месеца у свемирском броду "Аполо-11", чекајући њихов повратак.

1974 - Турска армија је почела инвазију на Кипар, под изговором заштите турске националне заједнице, после које је на трећини тог медитеранског острва формирана самопрокламована "Турска Република Северни Кипар".

1976 - Амерички космички брод без људске посаде "Викинг 1" спустио се после 11 месеци лета на Марс и почео да шаље на Земљу јасне снимке те планете.

1982 - У експлозијама које су терористи Ирске републиканске армије поставили у "Хајд парку" и "Рицентс парку" у центру Лондона погинуло је 10 британских војника.

1988 - Јужна Африка, Ангола и Куба прихватиле су споразум о повлачењу страних трупа из Анголе и признавању независности Намибије (раније Југозападна Африка).

1989 - Бурманска војна хунта ставила је у кућни притвор вођу опозиције Аунг Сан Су Ћи, потоњу добитницу Нобелове награде за мир, због њеног противљења војној управи.

1994 - Шеф израелске дипломатије Шимон Перес допутовао је у посету Јордану као највиши израелски функционер који је до тада посетио ту суседну арапску земљу.

1996 - У Бурундију су побуњеници из племена Хуту напали избеглички логор супарничког племена Тутси, усмртивши око 320 људи, махом жена и деце.

2000 - Вијетнам је у Хо Ши Мину (бивши Сајгон) отворио берзу, што је протумачено као одлучујући знак да власти те земље намеравају да успоставе капиталистичку тржишну економију.

2006 - Преминуо је Жерар Ури, један од најпопуларнијих француских режисера. Био је познат по урнебесним комедијама, снимљеним 60-их и 70-их 20. века, у којима су играли легендарни француски комичари Бурвил и Луј де Фин. Његову комедију "Велика авантура" видело је 17 милиона гледалаца у Француској и више од 30 година била је најпопуларнији филм у земљи, све до 1998. када му је примат отео "Титаник" Џејмса Камерона. Рођен у Паризу 1919. Ури је почео каријеру као глумац у чувеном позоришту "Комеди франсез" да би раних 60-их почео да режира. Снимио је укупно 17 филмова. Уријевих шест најпопуларнијих филмова, међу којима су "Мозак" са Жан-Полом Белмондом и Дејвидом Нивеном и "Пустоловине рабија Јакоба", видело је више од 50 милиона људи.

2008 - Умро је Динко Шакић, озлоглашени заповедник усташког логора Јасеновац. Шакића је Аргентина 1998. изручила Хрватској, након чега је осуђен на 20 година због злочина над цивилним становништвом. Доказано је да је, између осталог, и лично убијао заточенике.

2011 - Ухапшен је Горан Хаџић, један од првака Републике Српска Крајина и од фебруара 1992. до јануара 1994. председник РСК. Хаџић је ухапшен на основу захтева Хашког трибунала за бившу Југославију.

2012 - У биоскопу у Аурори, предграђу Денвера, САД, приликом премијерног приказивања филма о Бетмену, неурачунљиви нападач убио је 12, а ранио 70 особа.

(Танјуг)